

BILAGA
till
studiehäfte nr 1

Förändringarna i den svenska arbetarklassens ekonomiska läge

Utgiven av
KOMMUNISTISKA FÖRBUNDET
MARXIST-LENINISTERNA

TILLÄGG

Sedan brevet först skrevs har priser, löner, produktionsvolym, yrkesstruktur etc. förändrats. Detta tillägg har som uppgift att komplettera brevet med nya fakta. Naturligtvis kan det endast ge ett urval av de väsentligaste förändringarna. Det måste vara en viktig uppgift för cirkeldeltagarna att inför de 3-4 möten, som detta brev bör omfatta, så fullständigt som möjligt komplettera och bearbeta materialet i brevet.

I. Komplettering av tabeller

a) Genomsnittsförtjänsten per timme för vuxna manliga industriarbetare, sid. 3

År	Kr	Index
1965	9,45	461
1966	10,26	470

b) Detaljhandelspriser i ören på vissa varor, sid. 5

	1962	1967	Ökning i %
Vetemjöl, kg	112	140	25
Mjölk, liter	90	105	16
Ost, kg	816	1070	31
Ägg, kg	524	616	18
Oxstek, kg	1011	1660	65
Köttfärs, kg	926	1404	52
Långfranska, 400 gr	95	135	42
Limpa, 800 gr	144	211	47

OBS! Att priserna är s.k. medelpriser för hela landet och att oms ej inräknas.

Sedan 1967 har priserna ytterligare stigit, speciellt sedan momsens infördes den 1.7.68. (F.n. är den 11.11%, men Sträng hotar med ytterligare höjning). Cirkeldeltagarna bör själva undersöka de nuvarande priserna på livsnödvändiga varor på den egna orten och deras förhållande till industriarbetarlöner.

c) Antal arbetande inom olika näringsgrenar, sid.11

År 1965

Näringsgren	Samtliga	Därav kvinnor
Jordbruk, skogsbruk	223 977	84 497
Industri o hantverk	1 074 271	256 670
Byggn.verksamhet	296 814	13 097
Samfärdsel	256 707	50 078
Off. tjänster	723 082	467 183
Handel	477 326	245 146
Övriga	397 720	42 835
Summa	3 449 897	1 159 506

Endast de som betecknas som "anställda" i statistisk årsbok.

d) Produktionsvolymen inom industrin, sid. 13
 på basis av det material vi förfogar över har vi ej kunnat föra fram denna tabell direkt till senare år. Nedanstående tabeller kan dock användas som komplettering.

Total produktionsvolym inom industrin.

1959 = 100

	1962	63	64	65	66
A. Gruv	125	129	143	153	153
B. Metall-o.verkstad	134	141	155	171	182
C. Jord- o sten	121	133	152	163	167
D. Trä	120	129	145	158	157
E. Massa-o. papper	117	130	144	152	151
F. Livsmedel	115	117	122	125	131
G. Dryckes- o. tobak	104	109	115	117	127
H. Textil- o. sömnad	116	122	126	125	120
I. Läder, hår, gummi	112	121	129	130	127
J. Kemisk	129	140	162	182	202

Enligt statistiska centralbyråns prel. sammanställning ökade den svenska industrins produktionsvolym med 5% under 1968 jämfört med 1967. Det betyder en högre ökningstakt än under år 1967 då produktionen ökade med 2% jämfört med året innan. Mellan de olika brancherna föreligger stora variationer. Ökningen fördelade sig på följande sätt: järnmalmgruvor 14%, järn- och andra metallverk 8%, verkstad 5%, livsmedel oförändrad, dryckesvaru- och tobak 11%, träindustri 9%, massa oförändrad, papper 10%, kemisk och övrig industri (bl.a. plastbearbetande industri) 12%, jord- och sten 1%.
(DN 21.2.69.)

Antal anställda inom resp. industrigrenar år 1965.

		Ändring jmf 1960	Ändring i %
Gruv	19 944	- 3 668	- 18
Metall	374 808	+ 16 845	+ 3
Jord- och sten	50 612	+ 5 357	+ 12
Trä	69 108	- 765	- 1
Massa, papper	71 201	+ 2 028	+ 3
Livsmedel	87 253	- 10 914	- 12
Dryckes, tobak	11 248	- 1 509	- 13
Textil	121 136	- 17 758	- 15
Läder	21 424	- 781	- 4
Kemisk	35 496	+ 1 183	+ 3

4

Denna tabell kan jämföras med nedanstående som visar Produktionsvolymökningen inom vissa industrigrenar i % mellan åren 1960 - 65.

Gruv	39	Livsmedel	20
Metall	59	Dryckes	14
Jord, sten	56	Textil	18
Trä	47	Läder	26
Massa, papper	38	Kemisk	73

e) Timlöneökning och prisstegring i Västeuropa

1967 publicerade FN:s ekonomiska europasekretariat en omfattande studie över inkomstutvecklingen i ett tiotal länder i Europa (Incomes in Post-war Europe, Geneva 1967). Denna studie behandlades den 3 nov 1967 i det engelska monopolkapitalets ledande tidskrift, "The Economist". Tidskriften konstaterade med avund, att kapitalisterna i Sverige m. fl. länder, där arbetsköparna, fackföreningen och regeringen centralt fastställer lönen för miljoner lönearbetare, lyckats allra bäst med att hålla arbetskostnaderna nere och produktiviteten uppe. Medan timlönestegringen i Sverige varit näst lägst i hela Västeuropa 1953 - 1965, har prisstegringen varit näst högst! Rangordningen mellan länderna framgår av nedanstående tabell. Den bevisar att monopolkapitalet, LO-ledningen och regeringen faktiskt lyckats suga ut de svenska arbetarna på ett exemplar exemplöst sätt. Den bevisar också, att talet om att prisstegringarna orsakas av lönehöjningarna är grundfalskt.

Timlöneökning och prisstegring i Västeuropa 1953-65

	Timlöneökning	Prisstegring
1.	Västtyskland	Holland
2.	Italien	<u>Sverige</u>
3.	Holland	Danmark
4.	Belgien	Italien
5.	England	Österrike

	Timplöneökning	prisstegring
6.	Österrike	Norge
7.	Danmark	England
8.	Schweiz	Schweiz
9.	<u>Sverige</u>	Västtyskland
10.	Norge	Belgien

Källa: The Economist, 3/11 1967 (Ur Vad vill KFML? 1968)

Som alla vet har det inte blivit bättre efter 1965. Enligt den avtalsuppgörelse som nyligen träffats mellan LO och SAF och som gäller för de närmaste två åren utgår en "generell pott" på 3,5% dvs 1,7% per år. Samtidigt förutsätter regeringen att konsumentpriserna ska stiga med 2,8% 1968/69 och med 3,6% 1969/70, kommunalskatten kommer troligen att stiga med 50 öre, hyresstegringar tillkommer osv. (MF 3/69).

Samtliga siffror är beräknade på grundval av Statistisk Årsbok, då ej annat anges särskilt.

Gäller de slutsatser som görs på sid. 35-36 fortfarande? Har tendenserna till ökad utsugning skärpts eller mins-
kats under senare år? Motivera svaren.

II. Om arbetslösheten

Sverige är ur industriell-teknisk synvinkel högt utvecklat: Denna höga utvecklingsgrad och den relativt låga befolkningssiffran bidrar till den ganska låga offentliga arbetslösheten.

Arbetslösheten var 1 % av hela arbetskraften (enl arbetskraftsundersökningarna) under åren 1963-1968:

	63	64	65	66	67	68
febr	2,2	1,7	1,2	1,7	2,6	2,7
maj	1,4	1,5	1,2	1,5	1,8	2,0
aug	1,7	1,7	1,2	1,5	2,2	2,3
nov	1,5	1,4	1,2	1,6	2,0	

(Källa: Statistisk årsbok 1968)

Dessa siffror visar endast de registrerade arbetslösa. Tiotusentals svenska arbetare tvingas varje år omskola sig pga kapitalisternas "ändrade behov av utbildad arbetskraft". Men omskolningskurserna är också ett sätt att hålla nere arbetslösheten. Det finns exempel på arbetare som omskolats två, tre gånger på några år. Antalet personer i omskolningskurser och beredskapsarbeten har stigit från i medeltal 37 000/mån 1967 till 49000/mån 1968 (Skandinaviska Banken, kvartalstidskrift 2:69). I januari 1968 var 70 000 i omskolnings- eller beredskapsarbeten. (Vad gäller valet? KFML, Sthlm 1968). Till detta måste man lägga alla de tusentals arbetslösa ungdomar som inte registrerats pga de ej tidigare arbetat.

Av tabellen ovan kan man utläsa att under 60-talet har arbetslösheten ökat varje år. I maj 1966 var 59 000 personer arbetslösa, maj 1967 68 000 och maj 1968 76 000.

Men inte nog med att arbetarna och i allt större omfattning även tjänstemännen riskerar att sparkas från sina jobb pga de blir "överflödiga". De som "friställts" (ny term för avsked som anses mindre negativt värdeladdad eftersom man blir "fri") och lyckats få nytt jobb får ofta nöja sig med sämre arbetsförhållanden. Undersökningar som gjorts visar att ca 25% av de avskedade inte lyckats få något nytt arbete inom två år och att 26% av männen och 45% av kvinnorna som lyckats skaffa nya jobb fick lägre lön. (SNS, Näringsliv i omvandling).

1) Det totala antalet förvärvsarbetande var år 1965 3,5 miljoner.

Under 1969 har pressen aviserat "en ökad efterfrågan på arbetskraft". Men denna efterfrågan är i huvudsak koncentrerad till industriorter i Syd- och Mellansverige. Den har inte lett till någon betydande minskning av arbetslösheten. "I april 1969 var antalet arbetslösa endast obetydligt mindre än i april 1968 och större än samma månad 1966 och 1967." (Skand. Banken). I juni var arbetslösheten endast obetydligt lägre än för ett år sedan, 1,2% av de arbetslöshetsförsäkrade mot 1,5% i fjol. Vid den förra konjunktursvackan 1964-65 var juni-arbetslösheten 0,5%. (VA 24.7.69.)

Det är dessutom i första hand äldre personer med begränsade möjligheter att byta bostadsort som är arbetslösa. I slutet av 1968 var 30% av de arbetslösa över 60 år. Arbetslösheten har vidare i stor utsträckning drabbat icke yrkeskunniga och personer med någon form av handikapp. De arbetslösa är alltså inte lyckliga nog att vara av den "...yrkes- och åldersstruktur som företagen efterfrågar." (Skand. Banken).

För att arbetsköparna skall kunna täcka sitt nuvarande behov av arbetskraft söker de genom AMS (Arbetsmarknadsstyrelsen - ett statligt serviceorgan för arbetsköparna) öka tillgången på lämplig arbetskraft med olika metoder:

1. Deportering av arbetare från Norrland till de södra delarna av Sverige. I Norrland är arbetslösheten ca 10% eller ungefär 5 gånger högre än genom snittet för landet.
2. Genom att sända ut värvningspatruller till de övriga nordiska länderna.
3. Genom att i ökad utsträckning få ut kvinnorna på arbetsmarknaden. "AMS satsar ordentligt på kvinnorna."
4. Genom kontakt med FN:s flyktingkommisariat för att få utländska arbetare till Sverige.
5. Genom AMS värvningskontor i flera sydeuropeiska länder.

dessa åtgärder vidtas naturligtvis inte enbart för att täcka "dagsbehovet" av arbetare. Ett annat viktigt motiv är att skapa "överskott" på arbetskraft eller med andra ord bilda en industriell reservarmé av arbetare. Detta kommer i sin tur att underlätta nedpressning av löner och andra arbetsvillkor. Det kommer också att skapa motsättningar mellan utländska och svenska arbetare och leda bort uppmärksamheten från de verkliga orsakerna till den ökade otryggheten i arbetet.

De arbetsanmälda utlänningarna i Sverige uppgick under åren 1961-1968 enligt Statistisk Årsbok till:

	Samtliga
1961	113 144
1962	121 747
1963	125 742
1964	134 415
1965	146 177
1966	169 002
1967	172 611
1968	170 446

KFML ställde 1967 parollerna "Stoppa kapitalisternas organiserade import av utländsk arbetskraft. Solidaritet med de utländska arbetarna i Sverige!" Cirkeldeltagarna bör diskutera innebörden i denna paroll och utförligt motivera svaret.

III. Nedslitning av arbetarnas fysiska och psykiska hälsa

Den ständigt intensifierade utsugningen av arbetarna medför givetvis betydande hälsorisker. Den ökade arbetstakten, "strukturomvandlingarna" o.s.v. sliter hårt på arbetarnas fysiska och psykiska hälsa. Vi skall i detta avsnitt ge en del exempel och siffror som belyser detta. Deltagarna bör komplettera med egna erfarenheter och ytterligare statistiskt material om så är möjligt.

"Arbetslivet skadar varje år 120 000 människor, invalidiserar 2 000 och dödar 350. Det är den officiella sjukjournalen - och verkligheten ligger slutsummorna mycket högre än så. Problemet är att ingen kan mäta hela den tribut av ohälsa och svåra fysiska lidanden som arbetslivet kräver." (DN 12.5.69.)

Det kan verka som om ett av monopolkapitalets pressorgan här har tagit parti för arbetarna, men i själva verket är det oron för "samhällsekonomin" som gör att DN reagerar:

"Samhällets årliga kostnader för olyckor och sjukdomar ~~mar~~ inom industrin uppgår till svindlande belopp. Bara från riksförsäkringsverket betalas årligen ut 150 miljoner, men till den summan får man lägga priset för 3 200 000 sjukdagar i förlorade arbetstimmar."

Enligt Veckans Affärer (13.2.69.) uppgår frånvaron till 7,9% av den totala sysselsättningen eller 600 miljoner arbetstimmar per år (=omkring 6 700 000 dagar). Dessa siffror stämmer inte alls med DN:s, det skulle i så fall innebära att varje person arbetade drygt 180 tim/dag. DN:s källa är Otto Westling, generaldirektör i arbetsmarknadsstyrelsen. Beräkningssättet framgår inte i någon av artiklarna. Den officiella statistiken (St. Årsbok) är värdelös i den här frågan, eftersom den endast tar upp antal sjukdagar då sjukpenning utgår.

Nedanstående tabell visar antalet anmälda yrkesskade-
fall 1964-1968

1964	128 933
1965	128 710
1966	123 531
1967	128 557
1968	131 396

Fr.o.m. 1967 ändrades karenstiden i försäkringen. Tidigare anmäldes inte sådana fall som medfört sjukdom högst tre dagar.

I Clarté nr 6/67 finns en artikel om "Hur den ökade ut-sugningen av arbetarna bryter ned deras fysiska och psy-kiska hälsa" och i Clarté nr 2/69 finns en artikel som till stor del bygger på en undersökning utförd av LO som heter -"Yrkesskadorna ökar!"- Kapitalismens och ar-betskraftens förslitning -. Vi rekommenderar cirkeldel-tagarna att studera båda artiklarna och tar här endast upp huvudpunkterna i dem.

I höst startar Folksam i samarbete med bl.a. LO och SAF en brett upplagd s.k. informationskampanj under mottot: "Mentalhälsa - en aktion för ökad förståelse och sam-hörighet inom arbetslivet."

Enligt den borgerliga samhällsuppfattningen är den men-talt frisk som anpassar sig till det rådande samhälls-systemet. Detta har vi också sett prov på i den s.k. sociopatutredningen , se Gnistan 2/69. En företrädare för denna uppfattning är psykiatikern Erland Mindus, förtroendeläkare vid statens vägverk. Bl.a. hans bok "Arbete och mental hälsa" skall ligga till grund för den här kampanjen.

Han konstaterar att 36,3% av den svenska befolkningen har lätta, 21,8% måttliga, 23,4% mer eller mindre inva-lidiserande psykiska defekter, medan endast 18,5% är helt friska enligt hans definition på friskhet. Faktum

är ^{*}ättca 25 miljoner sjukdagar per år förorsakas av stress och detta är också orsaken till att ca 50 000 människor har förtidspension och att ca 85 000 uppstår socialhjälp.

Enligt VA 13.2.69. anses var 20:e person, dvs 5%, på arbetsmarknaden eller bland latent arbetslösa ha någon form av fysiskt eller psykiskt handikapp. Enligt AMS-chefen, Bertil Olsson, har ca 3% av "arbetskraften", ca 100 000 personer, så nedsatt arbetsförmåga att de ej kan tas emot på den s.k. öppna marknaden.

På en handikappkonferens den 29.1.69. efterlyste SAF-chefen Giesecke bidrag från staten till de arbetsköpare som anställer handikappade. Sådana bidrag finns redan, men Giesecke klagade över att dessa inte gällde för företagens "egna" handikappade, dvs sådana som skadats på de företag där de är anställda. Staten har inte dröjt länge med att efterkomma kapitalisternas begäran. VA 30.4.69. rapporterar att företag som nyanställer handikappade kan få betalt även för handikappade som redan arbetar inom företaget. Om ett företag t.ex. anställer fem handikappade får det bidrag även för fem redan anställda handikappade på 5 000 kr/år och person. Hittills har endast 200 kunnat placeras med hjälp av bidraget som då endast gäller nyanställningar.

25 000 av de 100 000 handikappade arbetar i s.k. skyddade verkstäder mot mycket dålig betalning. "Vi kan inte bygga statliga verkstäder för de övriga 75 000, säger AMS-chefen, som vänder till personalcheferna att ta emot fler svårplacerade." (VA 30.4.69.)

En möjlighet att maximalt utnyttja maskinerna och öka utbyggnaden av arbetarna är att införa skiftesarbete. Ca 15% av de LO-anslutna har idag sådant arbete och inom verkstadsindustrin kommer det att öka pga stora kapitalinvesteringar.

Genom skiftesarbeten och ökad arbetsintensitet uppstår

en mängd sjukdomar:

48% av byggnadsarbetarna har rygg- och ledsjukdomar och 2/3 av industriarbetarna hörselskador. De äldre drabbas framförallt av skelettsjukdomar, psykiska sjukdomar och hjärt- och kärlsjukdomar. Hos de yngre förekommer matsmältningssjukdomar pga skiftesarbete och enformiga arbetsuppgifter i högt tempo. (Se vidare Clarté 3/69 om Den svenska arbetarklassens ekonomiska läge).

Enligt den LO-undersökning som refereras i Clarté 2/69 anser drygt 82% av LO:s medlemmar att deras arbete innebär hälsorisker av olika slag. Undersökningresultatet visar att

51% lider av tunga arbetsmoment och besvärliga arbetsställningar;

19% fruktar ryggskador;

41% klagar över besvärande buller;

50% av alla arbetsplatser har riskabel bullernivå;

50-75% har mer eller mindre uttalade tecken på hörselskador

osv

LO:s medicinske "expert", Erik Bolinder, anser inte undersökningen tillräcklig som "grund för objektiva slutsatser om arbetsmiljöns hälsorisker".

Pris 50 öre